Број 239 У Новом Саду, у четвртак 1 новембра 1907. Година XLII.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 по од сваке врсте сваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавић Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

Интерпелација дра Полита

(о нашој народно-црквеној автономији.)

Полит у својој интерпелацији ређа лажи једну за другом. Наводи, како је 1906. године у нашем сабору био положај посве други. Јер док су радикали 1902. год. имали огромну већину, дотле су у сабору 1906. год. имали само један глас већине. Сваком је међутим познато, да је радикална странка у сабору 1906. године ушла појачана са 4—5 посланика више него што је била у сабору 1902. године.

Полит износи већ стару отрцану своју лаж, како је сабор био крњ, кад су самосталци изашли из сабора, и угарском сабору прича таку једну глупост да би требало да га је срамота, ако воле стида има. Вели, како су посланици Хрватске изашли из сабора, а ови сачињавају већину Српства. Све своје глупости, које је просуо у „Бранику“, изнео је и у саборници. Да се и не упуштамо у питање, колико су гласова радикали имали у Хрватској и Славонији, истичемо, да је овде главно питање, је ли у сабору био прописан број гласова, који је могао доносити законите одлуке. То не сме да пориче ни сам Полит. Јер кад би било по Политовом, онда би мањина увек могла изаћи и рећи, сабо је крњ. Ту глупост нигде не примају. У низу глупости Политових је и та, да потпретседник може заменити патријарха само онда, кад је он за живота спречен у раду, а не кад је умро. 22. параграф саборског устројства, оделење II., гласи овако: „Епископ, односно заменик његов (заменик епископа) замењује претседника (саборског) одбора, кад је овај препречен“. Дакле нема ту изрично, као што Полит тврди, за живота. А глупо је то и замислити. Велика порција покварености треба то тврдити. Јер кад се вели, кад је претседник спречен, онда се по себи разуме, и кад је умро.

Полит даље наводи као доказ то, што је и сам патријарх Бранковић рекао, да је избор саборског одбора и друго незаконито.

Зна се, зашто је патријарх Бранковић то чинио. Зато, што му је већина саборска заједно са саборским одбором здерала образину.

Др. Полит наводи даље, како су закључци саборски и зато били незаконити, што епископи нису на њих пристали. У саборском устројству јасно стоји, кад се има синод, односно епископи питати. У овом случају није никако био потребан претходни пристанак епископа, јер стоји јасно, кад се има синод питати. Само глупост или поквареност може тврдити, да је избор саборског одбора незаконит. То не може доказати нико, јер је при гласању био прописан број гласова Стога види се нечасност и поквареност Политова, кад је замерао, што је влада дописивала са тим незаконитим саборским одбором. Заслепљеност Политова и без гранична мржња могла га је навести, да тврди, како је саборски одбор починио покоре у питању манастирске штампарије. Навео је, како су калуђери за свој новац ту штампарију купили. Непобитно је међутим, да је та штампарија купљена за манастирски (Бездин, Крушедол и т. д.) дакле за народни новац. Лаж је гадна и то, да је саборски одбор са браварима насилно ушао и обио благајну и све ормане штампарије. Он је само с поља дао ударити браву, да неповвани не могу унутра. Др. Полит, дугогодишњи фишкал народних фондова, коме треба да су скроз и скроз познате наше автономне уредбе, има образа да тврди, како суд има ту ствар да реши. Откуда се суд сме мешати, кад највиша автономна власт хоће да истера једног непослушног и силеџиског чиновника свог. Баш јуче донели смо у вечерњем листу „Заставе“, да је државно одветништво у Митровици одбило тужбу патроната штампарије манастирске као незакониту. Др. Полит износи још једну врло одвратну лаж, а та је, да је народу српском а нарочито њему потпуно свеједно, ма која странка владала у Карловцима. Главно је да је часна. Но питамо, како изгледа часност Политова, кад је чак овако грдну гомилу лажи могао изнети пред угарски сабор? Полит позива мађарску независну странку (Кошутовце) да пита радикалне посланике, зашто седе у народносном клубу. Очито је, да је хтео с тиме, да их клевета и да Кошутовце изазове против њих. Међу тим у свом листу сваки дан пише, како су радикали продали Српство Мађарима.

Но Полит је пошао и даље. У интерпелацији Прибићевићевој о Босни и Херцеговини Полит је добацио грофу Бакањију, како је и овај био у Београду. Гроф Бакањи је одговорио, да је то лаж и да свога века у Београду није био. Јасно је, шта је Полит са својим говором хтео. Радикале да оцрни пред већином саборском као мађароздере, мађарску независну странку да оклевета у Бечу као да потајно ради са Србијом. У „Бранику“ свом пак и даље ће писати, како је српска народна радикална странка продала Српство Мађарима.

А сад ево свршетак интерпелације Политове.

* * *

Полит: Значајно је да је на сабору 1902. по налогу Њ. Величанства онај владика, који је Бранковића напао, био обвезан, да овога моли за опроштење. И не само што је молио за опроштење, већ је при једном свечаном обеду здравио Бранковићу и рекао, да је кадар за њега и живот свој жртвовати. На сабору 1906. положај је већ био посве други. 1902. године били су радикали у огромној већини, док су на пролетошњем сабору имали само један глас већине. Цео епископат, на кога је мађарска влада увек наслањала, устао је против радикала, па и сам онај епископ, који је Бранковића напао, изашао из саборнице заједно са епископима, када су посланици из Хрватске из саборнице изашли. Радикали су се наравно пожурили да на пролетошњем сабору изаберу саборски одбор, јер то тело управља фондовима и фундацијама и управља са црквеним званьима.

На овом сабору посланици Хрватске — а ови сачињавају већину Српства, јер и Хрватска и бивша граница је већина Срба, а не у Вачкој и Банату, нису били присутни, јер нису хтели да трпе насиља, која је вршила радикална странка. С тога су се удалили и за то је сабор био крњ. Избором, коме посланици нису присуствовали, у саборски су одбор бирали и оног владику, о коме је реч, и који се за живота Бранковићева није примио тог избора, већ дао оставку са образложењем, да неће да буде заменик патријархов. По статутима само кад је патријарх спречен може га замењивати заменик. Тако је и по саборском устројству од Њ. Величанства потврђеног. И сам патријарх Бранковић избор саборског одбора није сматрао законитим, већ га је назвао незаконитим, а законитим га није ни могао сматрати, јер су радикали — пошто су посланици Хрватске изишли (кретање и галама на левици) и на то врло молим г. министра председника да обрати пажњу на том крњем сабору донели разне статуте.

Годинама смо се бочили са тим стварима, они су пак за неколико дана, управо за неколико часова донели те уредбе и поднели их врло поштованом г. министру-председнику. Питање је баш то, да ли се ти саборски закључци могу сматрати законитима, *јер епископи нису пристали на ове;* они нису ни саслушани, наша пак црква није протестантска црква, већ апостолска црква, у коју и епископат има права да каже своју реч.

Када је патријарх Бранковић умро, онај поменути владика, који је захвалио на свему, и који није хтео да се прими, да замењује патријарха . . . (Један глас с левице: У краће!) Полит: Одмах ћу бити готов, и ако потврђена уредба вели, да само тада, ако је патријарх за свога живота спречен у раду, може га други заменути, и сад наступа оно ужасно стање, да тај владика, заборавивши да се одрекао те почасти, долази у Карловце и искупио је овај незаконити саборски одбор; заузео је патријарашки двор и званично су почели тамо радити, као да је све у најбољем реду.

Не чудим се, што је поштовани г. министар председник у то време српске црквене ствари мало занемарио, јер је јако био заузет са поравнањем у Бечу, али се доиста томе врло чудим, што је министар-председничко звање дописивало са незаконитим саборским одбором и са оним извесним епископом, који није имао ніпаква права, да себе сматра од круне именованим администратором. (Гроф Бакањи: Зар! Зар!) Полит: Баш у томе се крила погрешка. Влада по потврђеној уредби може дозволити, да најстарији епископ са митрополијским црквеним саветом за време док је патријарашки престо упражњен, управља са стварима и имањем српске цркве. Или су можда поштована угарска влада и поштовани министар-председник тога мишљења — али ја нисам тог мишљења — да постоји још стари од 1779. год. деклараторијум илирикум, по коме је влада у праву да именује администратора. Круна је, у пркос потврђених уредаба у два маха вршила то право и именовала администратора 1880. и 1888. године. (Ходи: А шта је био Бранковић?) Патријарх, али администратор никад. (Ларма. — Председник звони.) Будите мало стрпљиви, одмах ћу завршити (Шимко: То чујем већ по трећи пут.) Овај незаконити саборски одбор увидевши, да се влада дописује са тим епископом који незаконито врши право администрације.. (Галама.) Молим још мало стрпљења. (Смеј) — изазвао је ужасне покоре. У Карловци је једна штампарија. *Калуђери су је купили за свој новац.* У тој штампарији штампају се два листа. Један патријархов, а други хрватске српске самосталне странке. Оба ова листа врло су оштро нападали незаконити саборски одбор. И шта су онда урадили радикали? Насилно су ушли у штампаријске просторије, са браварима обили су и благајну и све орманове и напослетку су избацили на улицу једног доброг пријатеља патријарховег, који је одличан историк. (Смеј.) Шта је било последица тога? Патронат штампарије покренуо је парницу због узнемиравања поседа и уједно поднео кривичну пријаву надлежном митровачком судбеном столу, који је и изаслао сместа једног истражног судију. (Одобравање.) Истражни судија преслушао је епископе. Међутим чланови саборског одбора похитали су да се притуже Ракоцају, да се суд меша у чисто

автономне ствари (Одобравање.) До душе не знам шта им је Ракоцај одговорио, али се надам, да је изјавио, да нема права да се меша у ту ствар, јер она спада у делокруг судства. Нећу и превише времена да узимам поштованој кући и њено стрпљење. (Бурно одобравање) *Нами Србима а нарочито мени, све је једно, каква је странка у Карловцима.* Једино је то важно, да часна буде та странка. *По мени може тамо бити радикална, либерална или српска самостална странка,* главно је да часна буде. Молим да на то положите важност, да у нашој црквеној управи не сме владати ни демагогија ни безвлашће јер то није у интересу ни Срба, ни Мађара, а нарочито није у интересу мађарске државе. — Ми нећемо, да је под окриљем мађарског домољубља слободно чинити све, не само у политици већ ни у цркви. (Гроф Бађањи: Изволите то можда рећи дру Мити Мушицком.) Хвала грофу Тодору Бађањију на тој примедби, али указујем на то, да независна странка грли и потпомаже радикале. Изволите питати те радикале, зашто су у народносној стравци, откуда долази то, да су они приврженици народносног клуба. Нека иступе из народносног клуба, кад су они такови мађарски домољуби, и кад више хоће, него независна странка. Они хоће само лично уједињење, а нема зрелог мађарског политичара, који би то сад тражио. (Бурно негодовање са левице. Велика галама. Гроф Бађањи: То измољавамо себи. Ходи: Таковог суманутог не би требало овде слушати.) Молим да опростите, али нисам рекао, да то неиде у начелу. (Непрестано велика галама.) Држим, да сам врло умерено и стварно говорио. (Чепик: Неразумно суђење. Ходи: Неразумност.) Молим још мало стрпљења. (Смеј.) Независна странка томе је пре тридесет година одобравала, свакако најпозванији судац! (Ларма и кретање. Гроф Бађањи: Прво је прљао радикале, сад нас. Чепаи: Тако је, нека промисли шта говори). Затим је Полит поднео већ донесену интерпелацију, у којој пита, како оправдава министар-председник незаконито стање а нарочито незаконит саборски одбор у нашој автономији. Шта смера да учини да се до избора патријарха успостави законито стање. Мисли ли да изради потврду закључака крњег сабора, где епископат ни саслушан није. Мисли ли да дозволи да овај сабор бира патријарха. (Ту му одобравају хрватски посланици и самосталци.)

„Мацедо-бугари".

Дописник „Пестерлојда" је имао разговор са бугарским дипломатским агентом у Атини, Андрејем Тошевим, који се ових дана вратио са свога путовања по Македонији по налогу бугарске владе. Тошев вели, да су „Мацедо-бугари" и пре и после најпоузданија чинилац у македонском становништву. — Шта ли ће рећи оно „најпоузданији"? За кога су они најпоузданији? Изгледа да се ради о њиховој верности неком Да они за реформе нису најбољи, признаје и сам, јер тврди, да реформама дају пасивног отпора. Тошев се бавио ради „бугарско-научних" истраживања у Македонији пуних тридесет и пет дана, и сад бенета онако у ветар.

Иступи из независне странке.

Геза Полоњи, члан независне странке, није пристао на закључак своје странке на конференцији од ономадне. У јучерашњем разговору са Хоицијем изјавио је да ће иступити из странке. Из независне странке иступили су још Фердинанд Урманди и Фрања Вешелењи. Овај последњи је иступ тиме образложио, што не може пристати на поравнање са повишеном квотом, док се не осиује самостална нотна банка, која чини главну тачку у програму независне странке.

Догађаји на бечком универзитету.

Прекјуче је на бечком универзитету дошло до врло немилих призора. Избила је опет стара народносна борба. Студенти Талијанци окупили су се пред подне пред универзитет. Улазак у саму зграду већ је била заузела огромна маса студената Немаца. Пред само подне Талијанци, који су дотле ишли горе доле у четворним редовима, наједаред се окупе у једну густу гомилу пред Немцима и запевају Гарибалдијеву химну. Немци на то одговоре њиховом „Вахт ам Рајн". Тад се сузбију и почну се гурати и бити штаповима. Талијанци су Немцима непрестано довикивали „пфуј Молтке! пфуј Ајленбург!" Немци су били у огромној већини, те су Талијане сузбили. Уз Талијане су пристајали и јужни Словени, премда су Талијани одбили заједницу са њима. На то се Талијани крену пред парламенат, изашљу једну депутацију у саборницу, да изазове кога талијанског посланика. Један изађе, али не хтеде држати говора, него то учини један студенат. По том се разиђу. Талијани су демонстрирали за подизање једног талијанског универзитета. То је зацело била и закачалка, што нису тражили слогу са Словенима.

Изложба српског пољопривредног друштва у Београду.

Пишу нам из Београда:

Тачно у 9 часова пре подне краљ Петар стигао је пред зграду пољопривредног друштва, са престолонаследником. — Одбор је дочекао високе посетиоце под славолуком, а г. г. министри пред самим уласком у зграгу. При улажењу у дворницу војна музика свирала је поздрав. — Пошто је освећена водица председник друштвениг. Вучко Богдановић, поздравио је краља Петра краћим говором, у којем је утврдио јаче учешће излагача и знатно проширену изложбу, у којој су већ заступљени и савршенији производи, као плод утицаја прошлих изложаба. — После тога је краљ Петар отворило трећу — живинарску изложбу, на што је поздрављен бурним „живио!" Затим је настало разгледање изложбе по свима оделењима, које је трајало до 10¼ часова. — Краља Петра су испратили чланови одбора и владе, високопреосвећени митрополит и други достојанственици, који су учествовали у целом овом акту отварања ове треће изложбе. Публике је било тако много да се с тешком муком могло кретати. Особито је заступљен наш сељачки свет из унутрашњости. Изложба је врло успела.

Соколске вежбе у Н. Саду

Соколске вежбе се одржавају уторник м и петком од 8—9 сати у гимнавијској гимнастичкој дворани.

Време.

Према телеграфском извештају од 31. октобра може се очекивати променљиво, ветар и ладније време, на много места киша.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман
из живота босанских Срба.
Написао
Бошко Петровић.

(Наставак.) (23)

Но Боривој се није хтио даље упуштати с њиме у разговор и ако га је ова тема силно занимала.

Баба Стака, која је имала унуку аа удају, такођер се приближила том господину из пријека и из далека почела разговор. Све је било залуд. Питања: одакле ти је дјед? па остала родбина? нијесу помогла; баба Стака није могла да пронађе ни најмањих родбинских веза.

Долаз к новога госта је за мало задржао ток веселља и забаве, но друштво се брзо поврати у старо расположење. Све три собе дођоше у међусобан додир, а када се почеше пјевати пјесме, онда су сви гости начинили једно друштво.

Мушкарци се били прилично развеселили крај вина, разговор је био дошао на српско питање у овим земљама и за чудо, сви су вјеровали, да народ у овој борби са туђинском управом мора побједити И када паде здравица домаћину као једном од народних вођа и првака, и мушко и женско и старо и младо похита да се поздрави са домаћином. Ту се загријао и стари Алекса Стефановић, последњи своје лозе. Када га запитају шта ти раде твоји код куће, он ће тек преко рамена погледати некако чудно смијешећи: Нема брате код мене никога, нит ко кашље нит ко плаче. Некада богате и имућне породице, имање му је све пропало при оном случајном пожару Сарајева год. 1878, који је у пепео претворно силне српске хиљаде. Алексу Стефановића су сви познавали, а када њега није било у друшгву, сви су осећали да нешто недостаје друштву. Зато је Алекса Стефановић био на сваком весељу, свадби, бокарушама, крсној слави, крштењу и свуд гдје се јело и пило, здравило и пјевало. Само нека се даде прилика он запјева, омладина се насмије а они се стари сјете своје младости и веле: онда је било боље. Газда Алекса је учествовао у свима састанцима првака, његов суд је важио као ријеч савјести Србинове, а зато су га звали „совјест Сарајева".

Алекса Стефановић запјева својим старачким гласом, који је дрхтао од узбуђења, потавнио али силно чувство преносио на све присутне. Као да је оплакивао у себи прошлост свог кољена а ове младе бодрио на нова дјела.

Веселите се браћо на све стране,
Сад су свута уклоњене гране,
Неће нико више трпит муке,
Сад су свима одријешене руке.
Има дрва са седам планина,
Из Московске из земље Молдавске
И кресиво славне Горе-Црне
Љути челик из наше Србије,
Оружија и тополивница,
У средини бјела Крагујевца
Сад смо добру ватру наложили,
Да чувамо да се не угаси;
Нико нам је угасити неће,
Ако собом ми не угасимо.

(Наставиће се).

Брзојави „Застави".

Сингли 31. октобра

Угарски сабор.

Будимпешта. После говора Лорковићева и Прибићевићева говорио је Стерењи у прилог царинске тарифе. Хојчи је поднео предлог, да се саборске седнице са једним сатом продуже

Министарска седница.

Будимпешта. У један сат била је министарска седница, у којој су расправљани текући послови.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 13. новембра, 1907. год. (Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прво наношње 22 кр. 30 п. до 22 кр. 55 п.
Раж средње наношње 22 кр. 10 п. до 22 кр. 25 п.
Јечам за храну 15 кр. 70 пов. до 16 кр. 10 пов.
Јечам за кување пива 16 кр. 50 п. до 16 кр. 80 п.
Зоб прво наношње 16 кр. — п. до 16 кр. 30 п.
Зоб средње наношње — кр. — п. до — кр. — п.
Кукуруз домаћи 14 кр. 70 пов. до 14 кр. 90 п.

Термини.

Жито за април 1908. 25 кр. 24 п. до 25 кр. 26 п.
Жито за октобар 21 кр. 82 п. до 21 кр. 84 п.
Раж за април 1908. 23 кр. 66 п. до 23 кр. 68 п.
Кукуруз за мај 1908. 14 кр. 64 пот до 14 кр. 66 п.

Све од 100 кила.

ОДЕЛА
ФИНОГ И МОДЕРНОГ
за мушке и женске
добија се јефтино
код ПАНТЕ СПАИЋА Нови Сад,
Дунавска улица бр. 36.
1. 493

КРОМПИРА
црвена, такозвана роза, рани, бела и жута, нуди вагонима најефтиније
АЛЕКСАНДАР А. МУДРОК
1257 26-30 Митровица (Срем).

На знање!
Налазим се побуђен, до знања ставити, да се моје брашно у
Темеринској улици
ЈЕДИНО у мојој радњи, која носи моју фирму и у којој је продавац Која Бугарски продаје.
Валтазар Фајт
парна млина
1448 2—3 Нови Сад.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.